

Læseplan
for

Historie

**3. – 10. klassesetrin
i
grundskolen, hovedskolen, realskolen, fællesskolen og gymnasiet**

2007

Indholdsfortegnelse	Side
Afsnit 1	
De centrale kundskabs- og færdighedsområder	3
Afsnit 2	
Formål for faget	4
Slutmål for faget efter hhv. 9. og 10. kassetrin	5
Afsnit 3	
Læseplan for faget	6
• 1. forløb: 3. – 4. kassetrin	8
• 2. forløb: 5. – 6. kassetrin	12
• 3. forløb: 7. – 8. kassetrin	16
• 4. forløb: 9. – 10. kassetrin	21
Afsnit 4	
Særlige bestemmelser om undervisningen i faget	
27	
• Historie i mindretallets skoler	27
• Historie og sproget	27
• Evaluering, dokumentation og karaktergivning	27
BILAG I	
§ 3 i Formål for Dansk Skoleforening for Sydslesvig	29

Afsnit 1

Der undervises i historie på 3. – 10. klassetrin.

De centrale kundskabs- og færdighedsområder er:

- Historie i fortid og nutid
- Tid og rum
- Fortolkning og formidling

I historie skal de grundlæggende kundskaber og færdigheder i hvert af de tre områder udvikles som en helhed gennem skoleforløbet både i faget historie, og når historie indgår i tværgående emner og problemstillinger. Kundskaber og færdigheder, som eleverne erhverver sig i faget historie, er en del af det historiefaglige fundament, som samfundsfag bygger videre på.

De centrale kundskabs- og færdighedsområder er grundlag for planlægningen, tilrettelæggelse, gennemførelse og evaluering af undervisningen, således at eleverne får mulighed for at:

- forstå sig selv som historieskabte og medskabere af historie
- udbygge deres indsigt i væsentlige historiske begivenheder og samfundsforhold fra alle tidsepoker
- skabe sig overblik over og fordybe sig i arbejdet med menneskers dagligliv og livsvilkår gennem tiderne
- styrke deres forståelse af kulturmødets betydning for mennesker i det dansk-tyske grænseland og andre europæiske grænseegne
- styrke deres forståelse af udviklingen af dansk og tysk kultur i mødet med andre kulturer.

Ved planlægningen af undervisningen skal det medtænkes, at den sydslesvigsk-danske historiebevidsthed og identitet bygger på tre søjler: den dansk/ nordiske, den tyske og den europæiske, der har den græske, den romerske og den kristne kultur som fundament.

Afsnit 2

Formål for faget

Formålet med undervisningen i historie er at styrke elevernes historiebevidsthed og identitet samt øge deres lyst til og motivation for aktiv deltagelse i et demokratisk samfund. Det sker ved at fremme deres indsigt i, at mennesker er historieskabte såvel som historieskabende.

Stk 2. Ved at arbejde med samspillet mellem fortid, nutid og fremtid skal eleverne udvikle deres indsigt i menneskers liv og livsvilkår gennem tiderne. Herved skal de videreudvikle deres forståelse af og holdning til egen kultur, andre kulturer og menneskets samspil med naturen.

Stk 3. Gennem arbejdet med den historie, der især knytter sig til det dansk-tyske grænseland, skal eleverne udvikle deres indsigt i livet og livsvilkårene i nationale mindretal.

Stk 4. Undervisningen skal give eleverne mulighed for overblik og fordybelse i vedkommende historiske kundskabsområder og fremme deres indsigt i kontinuitet og forandring. Undervisningen skal bygge på og stimulere elevernes evne til indlevelse, analyse og vurdering samt fremme deres lyst til at videregive og skabe historiske fortællinger på baggrund af tilegnet viden.

Slutmål for faget efter hhv. 9. og 10. klassetrin

Historie i fortid og nutid

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne tilegner sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at:

- kende baggrunden for og udviklingen af menneskers gruppedannelse og andre tilhørsforhold baseret på forestillinger om fællesskab og interessesammenfald
- forklare om kulturer og kulturmøder i et udviklingsperspektiv
- udtrykke sig om, hvordan begreberne magt og ret indgår i historiske sammenhænge
- forklare om produktion, forbrug og ressourcer og deres indbyrdes sammenhæng
- gengive og fortolke begivenheder fra Danmarks og Tysklands historie
- sætte grænselandets historie i relation til Danmarks, Tysklands og det øvrige Europas historie
- sætte Danmarks historie i relation til Nordens, Europas og verdens historie
- sætte Tysklands historie i relation til Nordens, Europas og verdens historie.

Tid og rum

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne tilegner sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at:

- placere historiske emner og temaer i tid og geografisk område
- kende almindelige betegnelser for tidsepoker og placere dem kronologisk
- gøre rede for sammenhænge mellem historiske begivenheder og den tid, som de foregår i
- relatere begivenheder fra Danmarks og Tysklands historie til kultur- og samfundsudvikling i andre dele af verden.

Fortolkning og formidling

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at:

- analysere og fortolke historiske fremstillinger
- indkredse historiske emner og temaer samt formulere spørgsmål hertil
- anvende og forholde sig kritisk til forskelligartede materialer og kilder
- sætte sig ind i værdier og holdninger, der ligger til grund for historiske begivenheder og samfundsforandringer
- videregive og skabe fortællinger, der tolker dele af historiens forløb
- forsøge at rekonstruere historiske genstande og begivenheder.

Afsnit 3

Læseplan

Læseplanen er opdelt i fire forløb

1. forløb omfatter	3. – 4. klassetrin
2. forløb omfatter	5. – 6. klassetrin
3. forløb omfatter	7. – 8. klassetrin
4. forløb omfatter	9. – 10. klassetrin

I hvert af de fire forløb arbejdes der med fagets tre centrale kundskabs- og færdighedsområder. Det er et princip for den daglige undervisning, at udvalgt stof og faglige aktiviteter fra alle tre områder sammentænkes i tilrettelæggelsen af de enkelte undervisningsforløb.

Tolkning af fortiden, forståelse af nutiden og perspektivering af fremtiden skal samtænkes med elevernes livsforståelse og virkelighedsopfattelse, når historieundervisningen planlægges.

Således kan eleverne styrke og kvalificere deres bevidsthed om, at:

- deres forståelse af nutiden er af betydning for den måde, de tolker fortiden på
- deres tolkning af fortiden indvirker på deres forståelse af nutiden
- enhver tolkning af fortiden tager afsæt i en samtidsforståelse
- deres fremtidsperspektiv bl.a. er baseret på deres tolkning af fortiden og forståelse af nutiden
- de selv er en del af historiske forandringsprocesser.

Samtidig skal eleverne udvide og kvalificere deres forståelse af:

- egen kulturbaggrund
- samspillet mellem egen og andre kulturer
- kultur- og naturforhold, som er forskellige fra deres egen
- udvikling og brug af historiebevidsthed i forskellige livssammenhænge.

Dansk og tysk historie, herunder grænselandets historie, står centralt i undervisningen. Der arbejdes med samfundsforhold, historiske forandringsprocesser og begivenheder i:

- Danmarks og Tysklands historie, herunder det dansk-tyske grænselands historie – lokalt og regionalt.

- Danmarks og Tysklands historie set i sammenhæng med Nordens, Europas og verdens historie.
- Europas og verdens historie.
- Danmarks og Tysklands historie set fra andre kulturers synsvinkel.

I. Kronologi

Indholdet varierer i tid, så der er kronologisk spredning. Undervisningen skal dække alle perioder, så eleverne kan udvikle relativ kronologisk forståelse og kan arbejde med sammenhænge og perspektiver i historiske forløb.

II. Organisering

Indholdet organiseres i emner og temaer med problemstillinger.

I et **emne** behandles et bestemt indhold og et geografisk område i et afgrænset tidsrum.

I et **tema** arbejdes med det samme fænomen eller problem til forskellige tider og eventuelt i forskellige geografiske områder.

I forbindelse med arbejdet med emner og temaer tages der især udgangspunkt i de angivne underpunkter. Ved planlægningen af undervisningen vil disse vægtes i forhold til undervisningsforløbets mål.

III. Kildemateriale

Undervisningen bygger bl.a. på følgende kildemateriale, som eleverne anvender som informationskilde og redskab til formidling:

- fagtekster og skønlitterære tekster som f.eks.
  - fremstillinger
  - fiktion
  - faktion
  - opslagsværker
  - atlas
- varierede former for historiske fortællinger, der er produceret af eleverne, lærerne eller andre
- kulturlandskabet og museer - herunder historiske genstande og spor fra fortiden
- billeder
- film
- lyd
- elektroniske medier, der anvendes som informationskilde og som redskab til formidling.

Før eleverne møder faget i skolen, har de gennem deres hverdagsliv erhvervet sig og brugt varierende opfattelser af historien. Undervisningen bygger videre på disse forudsætninger.

I planlægningen af emner og temaer tages der endvidere afsæt i elevernes nysgerrighed og videbegærlighed om betydningsfulde og aktuelle forhold fra såvel den lille som den store historie, d.v.s. både i de nære omgivelser og den store verden.

Historie i fortid og nutid

Der arbejdes med historiske fortællinger og fremstillinger om emner og temaer. Forhold fra elevernes livsverden inddrages for at støtte deres forståelse af andre tiders livsvilkår, samfund og kulturer. Eleverne arbejder med historiske spor i nærmiljøet, som udbygger deres kendskab til leve- og produktionsvilkår i forskellige tidsaldre.

Der anvendes aktiverende arbejdsformer, hvor elevernes indsigt i begivenheder og sammenhænge i størst muligt omfang visualiseres, debatteres og perspektiveres.

Undervisningen omfatter især arbejdet med:

Individ og samfund

- Hvem er jeg?
  - Familie og slægt
  - Hjem og hjemegn
  - Venner og naboer
  - Pligter og rettigheder
  - Værdier og normer

- Familien
  - bolig
  - mad
  - klædedragt
  - opdragelse
  - kvinder, mænd, børn
  - flere generationer
  - arbejde
  - sundhed og sygdom
  - fattigdom og rigdom
  - opdragelse og undervisning

- Børnehave, skole – opdragelse, uddannelse
  - arkitektur, ruminddeling, lokalisering
  - aktiviteter og fag
  - traditioner og fornyelse
  - love og regler
  - forældre, lærere og andre voksne
  - andre kulturer, tider og lande
  - opdragelse og undervisning

- Fællesskaber
  - bosættelser og landsbyer
  - bydannelser og byer
  - religiøse fællesskaber
  - kulturelle fællesskaber og tilhørsforhold
  - opdragelse og undervisning

Livet i en landsby i jernalderen

- bolig og andre bygninger
- mad
- klædedragt
- opgavefordeling
- produktion og andre aktiviteter
- husdyr
- kontakt med andre landsbyer
- tro og tanker
- sundhed og sygdom
- rigdom og fattigdom

Livet i vadehavs- og marskområdet

- bolig, mad, klædedragt
- erhverv
- kultur, sprog og religion
- havet – ven og fjende
- inddigning og infrastruktur
- sundhed og sygdom
- rigdom og fattigdom

Livet i byen i 1600-tallet

- bolig, mad, klædedragt, erhverv
  - i Frederiksstad
  - i Flensborg
  - i Slesvig/Holmen
  - i København
- markedet
- fattigdom og rigdom
- sundhed og sygdom

Transport og transportmidler

- Oksevejen
- Kielkanalen
- motorveje
- jernbaner
- skibsfart og havneanlæg

Et emne eller tema med historisk spor i lokalsamfundet, som har haft særlig betydning for

- hele egnens befolkning
- en bestemt gruppe af befolkningen
- en enkelt familie

Udvalgte sagn og myter

- lokale, slesvigske og frisiske sagn
- danske sagn
- nordiske sagn
- græske sagn
- romerske sagn

Tid og rum

Undervisningen tager udgangspunkt i elevernes opfattelse af tid og rum. Der lægges vægt på, at eleverne placerer historiske begivenheder og personer i forhold til kendt stof ved hjælp af betegnelser som ”før”, ”samtidig” og ”efter”.

Elevernes egne aktiviteter vægtes både i forhold til proces og produkt. Elevernes forståelse af relativ kronologi og geografisk tilknytning udvikles ved at inddrage deres egne erindringer og beretninger og markante situationer og sammenhænge fra deres familie og hverdagsliv. Eleverne skal arbejde med at:

- opbygge klassens fælles tidslinie og fremstille personlige oversigter over egen historie og familiens stamtræ, der er struktureret efter tid og rum. I arbejdet indgår billeder og andre visuelle udtryksformer
- placere historiske personer, perioder og begivenheder på tidslinien, enten fordi eleverne kender dem på forhånd eller fordi de indgår i undervisningen
- beskrive samfundsmæssige rammer og betingelser for hverdagsliv i forbindelse med børns fritid og pligter, for eksempel fra den tid, da deres bedsteforældre var børn
- visualisere fremtidsscenarier med udgangspunkt i deres kendskab til og opfattelser af elementer og begreber fra fortiden og nutiden
- bruge tidslinien til at fastslå relationer i tid mellem begivenheder i vores landsdel, Danmark, Norden, andre dele af Europa og verden.

Fortolkning og formidling

Hovedvægten lægges på, at eleverne udvikler deres lyst og evne til at tolke forskellige historiske begivenheder og aktørers handling.

Der lægges vægt på, at eleverne bruger praktisk musiske arbejds- og fremstillingsformer i opbygning af viden, valg af spørgsmål samt præsentationer af deres tolkninger. Det er væsentligt, at den enkelte elev får mulighed for at opøve sine evner til at argumentere for og begrunde historiske udsagn.

Eleverne skal arbejde med at:

- forstå samspillet mellem fortid, nutid og fremtid
- udarbejde og stille relevante spørgsmål til uddrag af auditive og visuelle historiske fremstillinger
- genkende og beskrive historiske spor
- fremstille og i varieret form gengive enkle historiske fortællinger med egne ord
- anvende praktisk musiske aktiviteter som drama, værkstedsarbejde og enkle rekonstruktioner til at opbygge og udtrykke viden om begivenheder i forskellige tidsaldre.

Gennem oplevelser, undersøgelse og bearbejdelse af spørgsmål arbejder eleverne med emner og temaer. I stigende omfang er de selv med til at formulere spørgsmål. Det tilstræbes, at spørgsmålene efterhånden får karakter af problemstillinger. De skal være et afsæt for indlevelse i og refleksion over mulige sammenhænge.

Det faglige stof hentes fra danske, nordiske - herunder grænselandets -, europæiske eller verdens historiske begivenheder. Indholdet gøres vedkommende ved at tage afsæt i eller relatere til elevernes livsverden.

Historie i fortid og nutid

Eleverne arbejder med centrale forestillinger om kontinuitet og forandring i menneskers samfundsmæssige liv. Det gælder for eksempel magt, ret, frihed, oprud, fællesskab, rig og fattig, kultur og kulturmøde, sundhed og sygdom i forskellige perioder i historien.

Eleverne beskriver forhold fra egne livsvilkår, som kan sættes i relation til såvel Danmarks, Tysklands og som den øvrige verdens historie med henblik på at udvikle deres forståelse af tids- og kulturbetingede ligheder og forskelle for mennesker og samfund.

Gennem undersøgelser af historiske spor får eleverne indsigt i leve- og produktionsvilkår i forskellige tidsaldr.

Undervisningen omfatter især arbejdet med:

Oldtidens livsvilkår hos

- jægere og samlere i Europa
- bønder i Norden
- bønder i forskellige flodkulturer

Håndværkere og lav i Hertugdømmerne i 1700-tallet

- selvstændige håndværk
- håndværkstyper og det enkelte håndværks betydning
- tidstypiske fremstillingsformer og opfindelser
- produkt-typer
- lavets funktioner
- håndværkerens tilknytning til lavet
- håndværkere på valsen

Romerriget og dets naboer

- Romerrigets udbredelse
- forholdet til naboerne – især germanerne
- forskelle og ligheder i styreformer
- forskelle og ligheder i levevilkår
- forskelle og ligheder i opfattelsen af ret og magt
- handel og transport
- kultur og kulturpåvirkning
- konflikter
- rigdom og fattigdom
- sundhed og sygdom

Europa i opbrud - opfindelser og opdagelser

- Gutenberg og bogtrykkerkunsten
- Kopernikus, ”Jorden er rund”
- Galilei, astronomi, nye kompasser, kikkerter og søkort
- nye skibe og sejlføring
- søvejen til Østen
- Columbus’ s rejse
- møde med andre folkeslag og kulturer
- koloniseringens kulturelle og sociale betydning for den lokale befolkning
- kolonierne som råstof- og kapitalleverandører
- kolonimagterne

Det danske Rige på Chr. 4.’s tid

- udbredelse og naboer
- Chr. 4. - som menneske og konge
- byggerier – finansiering
- krige
- hverdagslivet i udvalgte byer:
  - Kobbermølle
  - Glückstadt
  - Flensborg
  - Altona
- fattigdom og rigdom
- forskelle og ligheder mellem det nuværende danske monarki og monarkiet under Chr. 4.

Kultur og kulturmøde ved Østersøen i tidlig middelalder

- vundernes kultur- og samfundsliv
- danske kongers og tyske fyrsters interesser
  - på handelsområdet
  - på det religiøse område
  - på det lovgivende, udøvende og dømmende område
- territoriale konflikter
- skriftlige kilder, spor, fund og efterkommere
  - Sorberne

Vikingerne i Norden

- udbredelse
- hverdagsliv
- rejserne
  - hvorhen?
  - hvorfor?
  - hvordan?
- mødet med andre kulturer og religioner
- rets- og magtstrukturer
- fattigdom og rigdom
- sundhed og sygdom

Produktion og livsvilkår ved vandet

- ved Øresund
- ved vadehavet
- ved Slien
- ved Hvide Sande – hav og fjord
- udvalgte steder i Norden

Hvem er vi?

- hjem og skole – børn og voksne
- slægt, venner og naboer
- fritid, interesser og fællesskaber
- traditioner og vaner
- hverdag og fest
- landsby, bydel, by
- det danske mindretal, det frisiske mindretal og det tyske flertal

Et lokalhistorisk emne eller tema med relation til grænselandets historie.

Tid og rum

Gennem arbejdet med tidslinier uddyber eleverne deres forståelse af tidsmæssige relationer mellem forskellige fænomener og begivenheder, dvs. om noget er ”før”, ”samtidig med” eller ”efter” noget andet. Således anvender eleverne med stigende sikkerhed relativ kronologi.

I arbejdet med emner og temaer inddrages efterhånden betegnelser for perioder og geografiske rum. I slutningen af forløbet tidsfæstes væsentlige begivenheder med årstal, dvs. med brug af absolut kronologi.

Eleverne skal arbejde med at:

- udbygge fælles og personlige tidslinier
- tidsfæste begivenheder i relation til typiske opdelinger af dansk og tysk historie
- tidsfæste tidstypiske fremstillingsformer og opfindelser og diskutere anvendelsen i forskellige samfundsgrupper og geografiske områder
- undersøge og drøfte samtidigigheden af fænomener i Danmarks og Tysklands historie samt verdens historie
- undersøge historiske genstande og deres anvendelse samt placere dem i tid.

Fortolkning og formidling

Elevernes lyst til og forudsætninger for at skabe historiske fortællinger stimuleres gennem undervisningen. Når eleverne skaber historiske fortællinger, skal eksistentielle spørgsmål og værdier indgå for at styrke elevernes identitet.

Kontrafaktiske metoder inddrages, så eleverne får mulighed for at afprøve og diskutere forklarings holdbarhed. Undervisningen skal lægge op til indlevelse, vidensopbygning og refleksion.

Eleverne skal arbejde med at:

- uddrage og formidle kerneindhold i historiske fremstillinger
- skabe historiske fortællinger ud fra historisk viden og lade fortællingens personer give udtryk for samtidens følelser, behov og værdier
- lære at bedømme forskellige informationskilder
- diskutere spørgsmål, der lægger op til kontrafaktiske undersøgelser, for eksempel ”Hvad nu hvis...”
- anvende praktisk musiske udtryksformer til formidling af historisk stof.

I arbejdet med emner og temaer tilstræbes det, at eleverne opøves i at formulere de tilhørende problemstillinger. Problemstillingerne er med til at give undervisningen og indholdet retning. Desuden skal de skabe sammenhænge mellem elevernes eget liv og det faglige indhold.

I arbejdet med de historiske begivenheder indgår også forskellige synsvinkler og tolkninger.

Historie i fortid og nutid

Eleverne arbejder med mere sammensatte forestillinger om kontinuitet og forandring i menneskers samfundsmæssige liv – heri inddrages sammenhængen mellem det lokale, det regionale, det nationale og globale.

Elevernes opøves i analyse og brug af historiske spor og kilder som baggrund for at erhverve sig viden vedrørende fortidens og nutidens begivenheder.

Undervisningen omfatter især arbejdet med:

Demokrati

- antikkens græske demokrati
- selvstyreformer i middelalderen: land og by i hertugdømmet Slesvig
- det første danske folkestyre i 1800-tallet
- parlamentarisme
- Weimarrepublikken
- folkestyre i BRD, DDR og Tyskland

Hverdagsliv i danske middelalderbyer

- Danmarks udbredelse
- byernes lokalisering
- byernes aktiviteter og bebyggelse
- byernes styre
- mad, bolig, klædedragt
- sundhed og sygdom
- fattigdom og rigdom

Reformation i Tyskland og Norden – baggrunde og resultater

- dagliglivet i kongeriget Danmark – Norge og de tyske lande i 1400 – 1600 tallet
  - sundhed og sygdom
  - hungersnød
  - krige
- samfundsopbygningen - fire stænder
- Det danske Rigsråd og dets magt
- Den katolske Kirke, - dens lære, opbygning og magt
- Renæssancens tanker - Leonardo da Vinci, Kopernikus, Galilei, Tyge Brahe, Michelangelo, Gutenberg, Kepler og Newton
- tyske bønders oprør, ”de tolv artikler”
- danske bønders oprør – Grevens Fejde
- Martin Luther - hans liv, arbejde og betydning for udviklingen
- Hans Tausen - hans liv og betydning for udviklingen
- Reformationen i vores landsdel

Enevælde i nogle europæiske lande efter 1660

- Enevælde som politisk, økonomisk og socialt system
- magt og ret – bønder, borgere, adel og konger
- opdragelse og undervisning
- Solkongen i Frankrig
  - merkantilisme
  - Versailles
- Frederik den Store og Preussen
  - Syvårskrigen
- Frederik 3. og Danmark
  - Krig mod Sverige
  - Kongeloven og Peter Schumacher
  - Chr.5.s Danske lov

Livet ved landegrænser

- forskellige befolkningsgrupper
- forskellige kulturer
- debat om grænser
- konflikter ved grænser
- samarbejde over grænser
- grænseovergange
- en fremtid uden landegrænser?

Den franske Revolution 1789 – 1815

- samfundsstrukturen, de tre stænder, livet ved Ludvig 16.s hof
- politiske omvæltninger, der førte til revolution
- stormen på Bastillen
- ny politisk orden
- ret og magt
- opdragelse og undervisning
- Europa og Napoleon

Livet på landet i 1700-tallet

- bøndernes dagligdag
  - fæstebonden
  - hoveriet og dets konsekvenser
  - kvindernes arbejde
  - forholdet til herremanden
  - ophævelse af stavnsbåndet
- landsbyens funktioner
  - fællesskabet
  - gården og markerne
  - bygninger: funktioner, indretning og størrelse
- udskiftning og udflytning
- udviklingen i Danmark
- udviklingen i Hertugdømmerne
  - øsamfund – søfart og hvalfangst
- udviklingen i Tyskland

Industrialiseringen i Europa

- håndværket under forandring
- forskelle på håndværk og industri
- dampmaskinens opfindelse og betydning
- ændringer i menneskers dagligdag
- byernes vækst
- sundhed og sygdom
- fattigdom og rigdom
- opdragelse og undervisning

Østersøen – konfliktområde og forbindelsesled

- Hansaen
  - udbredelse
  - erhverv og bebyggelse: handelsvarer, skibstyper og byer
  - ret og magt
  - forholdet til Danmark, Norge og Sverige
- Estland, Letland, Litauen
  - dagliglivet i byerne
  - styreformer
  - ret og magt
  - fattigdom og rigdom
  - sundhed og sygdom

Et emne eller tema, der tager udgangspunkt i et eller flere spor, der belyser Danmarks og Hertugdømmernes fælles historie.

Tid og rum

Eleverne anvender med stadig større sikkerhed centrale relevante historiefaglige begreber som **relativ kronologi** og almindelige betegnelser for **historiske perioder**.

I arbejdet med emner og temaer gør eleverne systematisk brug af fælles og personlige tidslinier. Disse udvides med præcise tidsfæstelser af centrale begivenheder, dvs. ved brug af **absolut kronologi**.

Elevernes begreb om tid og rum udbygges med viden om andre kulturers tidsregninger og tidsopfattelser.

Eleverne skal arbejde med at:

- kvalificere de individuelle og fælles tidslinier og anvende dem som et redskab i deres opbygning af viden
- udvikle stadig større sikkerhed i brug af relativ kronologi
- opnå sikkerhed i at opstille og begrunde periodeinddelinger og gøre rede for indbyrdes sammenhænge, forskelle og ligheder
- beskrive og forklare tidstypiske problemløsninger i forhold til handel og menneskerettigheder
- undersøge, beskrive og vurdere eksempler på egen og andre kulturers tidsregninger og tidsopfattelser.

Fortolkning og formidling

Eleverne opøver deres forudsætninger for at formulere væsentlige historiske spørgsmål og hypoteser. Med udgangspunkt heri finder eleverne relevant kildemateriale i form af for eksempel spor, tekster, billeder, film og lyd.

I arbejdet med materialet gør eleverne brug af egnede metoder og fremgangsmåder.

Historiske fremstillinger og forskellige former for elevproducerede historiske fortællinger, herunder rekonstruktioner, analyseres og vurderes.

Eleverne skal arbejde med at:

- referere de væsentligste dele af historisk fremstilling og arbejde med at opnå sikkerhed i at kunne skelne mellem fakta og tolkning
- opstille fagligt begrundede relevante historiske spørgsmål og hypoteser samt diskutere og afprøve disse spørgsmåls og hypotesers holdbarhed
- identificere og redegøre for historiske spor i kulturlandskabet
- videreudvikle kritisk sans via funktionelt arbejde med forskelligt historisk materialer
- tilegne sig relevante historiefaglige metoder, herunder kilde- og materialekritikkens grundelementer som ophavsforhold, kontekst, tendens og troværdighed
- analysere og vurdere historiske aktørers forskellige værdigrundlag, samt argumentere for egne holdninger til historiske problemstillinger
- undersøge forskellige former for historiske fortællinger med henblik på at vurdere overensstemmelse med fagligt underbyggede fremstillinger af de samme forløb
- udarbejde historiske fortællinger, der bevidst giver tolkninger af historisk viden
- genskabe historiske situationer i form af dramatiseringer og historiske scenarier, samt at tematisere disse i forhold til historisk viden.

I arbejdet med emner og temaer medvirker eleverne i udformningen af de tilhørende problemstillinger.

Mulige forklaringer på forskellige tolkninger og brug af historien inddrages i arbejdet med de historiske begivenheder.

Historie i fortid og nutid

Eleverne arbejder med stadig mere komplekse forestillinger om kontinuitet og forandring i menneskers samfundsmæssige liv. Der lægges særlig vægt på undersøgelse af sammenhænge mellem det internationale og det nationale i nyere og nyeste tid.

Indholdsmæssigt vægtes aktuelle globale problemstillinger af politisk, social, økonomisk og kulturel karakter, som eleverne øger deres indsigt i ved at arbejde med dem i en historisk kontekst.

Eleverne styrker deres færdigheder i at analysere og vurdere historisk materiale som et væsentligt udgangspunkt for deres erhvervelse af viden. Måden at arbejde med stoffet på varieres – dog prioriteres elevernes egne problemformuleringer.

Undervisningen omfatter især arbejdet med:

Revolutionernes århundrede 1750 – 1919

- national og politisk udvikling
- liberale og nationale strømninger i Europa og Nordamerika
- Wiener-kongressen i 1815
- enevælde, frihedsbevægelser og liberalisme i Hertugdømmerne
- Novemberrevolutionen i 1918 - 1919
- Den russiske Revolution i 1917

Det dansk-tyske grænseland 1864 – 1955

- Det tyske Kejserrige og dets politik
- Slaget ved Dybbøl og følgerne heraf for
  - Danmark – politisk og kulturelt
  - dansksindede familier i Sønderjyllands hverdagsliv
  - dansksindede familier under 1. verdenskrig

- Folkeafstemningen i 1920 og betydningen for
  - Det danske mindretal i Sydslesvig
  - Det frisiske mindretal i Sydslesvig
  - Det tyske mindretal i Nordslesvig
  - Det danske folk
    - Grænseforeningen
    - erindringssteder
- dansk og frisisk mindretalsliv i Tyskland før, under og efter 2. verdenskrig
- tysk mindretalsliv i Danmark før, under og efter 2. verdenskrig
- København – Bonn Erklæringerne fra 1955
- hverdags- og foreningsliv i de tre mindretal
  - kulturelt og politisk
  - opdragelse og uddannelse
  - børnehaver, skoler og ungdomsarbejde
  - aviser, møder og andet offentlighedsarbejde
  - ligestilling – formelt og ideelt
  - selvforståelse, legitimitet og fremtidsperspektiv

Verdenskrise, nationalisme og udviklingen i Tyskland i 1920'erne og –30'erne

- økonomisk sammenbrud i USA
- Versailles-freden og Weimarrepublikken
- demokrati og totalitarisme
- arbejdsløshed og inflation
- nationalistisk ideologi og propaganda
- jødeforfølgelse
- de politiske partier og ungdomsarbejde
- magt og ret
- forholdet til naboerne

Det slesvigske spørgsmål og dets spor i landskabet

- lokale og regionale
  - mindesmærker og mindeplader
  - grave
  - erindrings- og mødesteder
  - bygninger og deres historie
  - navne på steder og veje

To verdenskrige og følgerne heraf

- hvorfor kom det til krig?
- hvem deltog? – hvorfor?
- hvordan forløb krigene?
- hvordan sluttede krigene?

- hvem blev vinder og taber? – hvorfor?
- situationen i verden efter de to krige
- hvilke tiltag gjorde verdenssamfundet efter 1918 og 1945 for at forhindre en ny verdenskrig?
  - Folkeforbundet
  - De forenede Nationer
  - folkedrab
  - international retsorden
    - hjælpeorganisationer
    - krigsforbryderdomstole
    - folkedrabskonventionen 1948

Hverdagslivet i den danske velfærdsstat og den tyske socialstat fra 1945/49 til i dag

- efterkrigstiden – forskelle og ligheder
- oliekrisen
- DDR og BRD
- skattefinansieret - forsikringsfinansieret velfærd
- fra landbrugs- til industrisamfund
- hjem og familie
- børnehaver, skole og uddannelse
- traditioner og opbrud
- opgavefordeling - ligestilling
- sundhed og sygdom
- fattigdom og rigdom

Kold krig og en ny verdensorden

- situationen i 1940'erne og 1950'erne
  - Tyskland
  - Sovjetunionen og DDR
  - Storbritannien og Frankrig
  - USA
- Krige i Korea og Vietnam
- Berlin - "Muren" og John F. Kennedy
- oprustning - NATO og Warszawapagten
- to supermagter og deres allierede
- atomtruslen og fredsbevægelserne
- topmøde i Island i 1995
- Murens fald og tysk forening
- Sovjetunionens opløsning og følgerne for nabostaterne
- krig på Balkan og i Golfen
- én supermagt og betydningen heraf
- terror og terrorbekæmpelse

Migrationer gennem tiderne - baggrunde og betydning for mennesker og samfund

- Nordboernes vandring over Atlanterhavet
- orientalske folks vandring til Europa
- vandringer i Europa
  - gæstearbejdere
  - kartoffeltyskere
  - Frederiksstad
  - Hugenotter og andre reformerte (Roma)
- vandring til USA og Australien
- Europa og USA som indvandrerområder i dag

Murer og grænser – fysiske og mentale

- Danevirkevoldene
- Den kinesiske Mur
- Hadrians Mur
- Berlinmuren
- Konflikter – dem og os

Livet i en globaliseret verden

- ”den globale landsby”
- ligheder og uligheder
- miljøproblemer og løsningsmuligheder
- konflikter – samtale og terror
- magt og ret
- begrænsninger og muligheder
- mindretal og flertal
- arbejdspladser
- fattigdom og rigdom
- sygdom og sundhed

Hvem er danskerne? - og hvem er tyskerne?

- venner og slægtninge
- kirken
- lov om indfødsret
- sproget/sprogene
- nationalfølelse – hvad er nationalitet?
- erindringsfællesskaber
- kulturudvikling i mødet med andre kulturer
- Danmark, Tyskland og EU
- Danmark og Tyskland i en globaliseret verden

Mindretal – her og i andre egne

- den politiske, kulturelle og økonomiske situation for de anerkendte mindretal i Tyskland
  - danske sydslesvigere
  - frisere
  - sorbere
  - sinti og roma
- den politiske, kulturelle og økonomiske situation for det anerkendte mindretal i Danmark
  - tyske nordslesvigere
- livet og livsvilkår for mindretal andre steder i Europa
  - indbyrdes samarbejde
  - mindretalsrettigheder
  - fremtidsperspektiver
- andre mindretal i Danmark og Tyskland og deres situation

Et emne eller tema med udgangspunkt i historiske spor i regionen med tilknytning til tiden efter 1939

Tid og rum

I arbejdet med emner og temaer anvender eleverne **relativ kronologi** og benytter sig af relevante betegnelser for epoker og geografiske rum. Endvidere bruger eleverne tidslinier, når de gør rede for længere udviklingsforløb.

Eleverne udarbejder grafiske fremstillinger og redegørelser for forskellige opfattelser af historiens retning og dens drivkræfter.

Elevernes begreb om tid og rum perspektiveres ved at arbejde med andre kulturers forståelse og brug af tid.

Eleverne skal arbejde med at:

- udvikle personlige og fælles tidslinier som funktionelle redskaber i drøftelser af længere tidsafsnit
- finde sammenhænge mellem tidsopfattelser og samfundstyper
- forklare hvordan og hvorfor forsøg på konfliktløsninger mellem forskellige samfundskulturer og stater har ændret sig over tid
- undersøge, hvordan forskellige aktører har interesser i og muligheder for at opbygge bestemte forestillinger om fortiden.

Fortolkning og formidling

Eleverne udarbejder væsentlige spørgsmål og hypoteser, som formuleres til relevante historiske problemstillinger. Eleverne bruger disse som udgangspunkt for at finde relevant centralt kildemateriale i form af for eksempel spor, tekster, billeder, film og lyd.

Når eleverne arbejder med problemstillinger, skal de udvikle forudsætninger for at bruge metoder og fremgangsmåder til at analysere det valgte materiale. Her medtænkes faktorer, som har betydning for forskellige tiders tolkninger af begivenheder. Det gælder for eksempel mediers samfundsmæssige og historieskabende rolle.

Eleverne skal arbejde med at:

- formulere og bruge problemstillinger som afsæt for faglige undersøgelser og tolkninger
- analysere og vurdere brugbarheden af kilder ved hjælp af elementer fra historiske metoder
- undersøge dokumentation og argumentation i mundtlige, skriftlige og billedmæssige fremstillinger og historiske forløb
- anvende kontrafaktiske metoder som redskab i tolkninger af historiske begivenheder
- inddrage betydningsfulde og tidstypiske træk ved mentalitet og handlemønstre i tolkninger af fortidens forløb
- forstå betydningen af erindringer og glemsel i tolkninger af fortiden
- inddrage historieskabende fænomener som mindesmærker, symboler og mindedage og undersøge deres erindringspolitiske betydning
- fremstille historiske genstande og genskabe situationer, der kan indgå i præsentation af deres arbejde.

Afsnit 4

Særlige forhold om undervisningen i faget

Historie i mindretallets skoler

Hos os indtager faget historie en vigtig plads, når det gælder beskrivelsen, tolkningen og forståelse af livet i og livsvilkårene for det danske og det frisiske mindretal. Det er én af grundene til, at der undervises i historie som selvstændigt fag fra 3. klassetrin.

Faget er såvel et dannelsesfag som et kundskabsformidlende fag.

Faget danner grundlaget for undervisningen i samfundsfag. Det bidrager sammen med fagene dansk, tysk, natur/teknik og geografi i særlig grad til elevernes forståelse af og fortrolighed med udviklingen i den egn, de stammer fra. Samtidig formidles et billede af almene historiske processer på en konkret og anskuelige måde, der giver eleverne mulighed for at forbinde den ”lille” historie med den ”store” historie.

Historie og sproget

Målet for ”sprog og læsning” samt den pædagogiske viden, vi har om ”dansk som andetsprog”, skal tilgodeses i undervisningen i historie.

Dette forudsætter bl.a., at man arbejder med før-faglige og faglige ord og begreber, samt anvender alderssvarende faglitteratur. Derudover skal der skabes mulighed for, at eleverne kan hente deres viden via selvstændig læsning. Der skal således være adgang til forskellige opslagsværker og til internettet.

Den faglige begrebsdannelse støttes ved at indføre og anvende gængse faglige begreber, hvis mængde og kompleksitet tiltager, jo ældre eleverne bliver. Brugen af logbog er her med til at sikre, at nye begreber fæstnes og anvendes i elevernes daglige fagsprog.

Først når elever og lærere bruger tid på at fortælle, fremlægge, diskutere og debattere, får eleverne sammenhæng i deres viden og sprog på deres oplevelser, og først når eleverne får mulighed for at forklare sig grundigt, kan deres historiebevidsthed og identitet træde tydeligt frem. Det er forudsætningen for, at de kan forstå sig selv som både historieskabende og historieskabte.

Disse aktiviteter får således særlig betydning i den løbende tilegnelse af det danske sprog, og læreren i historie bliver på den baggrund også sproglærer.

Evaluering, dokumentation og karaktergivning

Gode faglige forløb afspejler oftest en undervisning, hvor der arbejdes systematisk med planlægning, tilrettelæggelse, gennemførelse og evaluering af undervisningen.

Den løbende evaluering af elevernes udbytte af historieundervisningen skal:

- danne udgangspunkt for den individuelle vejledning af den enkelte elev
- være lærerens redskab til planlægning af undervisningen.

Evalueringen er altså en stadig proces, som kvalificerer elevernes udbytte af undervisningen og lærerens planlægning og som samtidig styrker dialogen om historieundervisningen.

Historie strækker sig over et langt forløb – 3. til 9./10. klassetrin. Faget tillægges et relativt lille timetal på hvert klassetrin, og lærer og elever kender som regel hinanden fra undervisningen i andre fag. Det kan anbefales at etablere et fagligt samarbejde mellem skolens lærere i historie, så det er muligt at sikre faget en klar profil, hvis lektionerne samles i kortere perioder af året, og når historie indgår i samarbejde med andre fag.

Læreren i historie må tage stilling til, hvordan det er mest hensigtsmæssigt at se, om opstillede mål er opfyldt. Opfyldelsen af mål kan både:

- *testes* – en meget konkret form for evaluering, der kan komme på tale, hvis man vil vide, om eleven for eksempel har lært en række vigtige årstal i forbindelse med et særligt emne/begivenhed/periode eller for at skabe sig overblik over historiefagets lange linier.
- *måles* – kan indholdet, hvis der er nogle målbare værdier, der kan sættes i forhold til hinanden.
- *vurderes* – kan indholdet, når de involverede parter kommer i dialog med hinanden og giver deres tolkning af et resultat. At vurdere er resultatet af en bredere form for evaluering. En vurdering kan ske i såvel mundtlig som skriftlig form.

Selvevaluering i form af elevens logbog og portefølje, hvor eleverne skriftligt eller i andre former fortæller om deres oplevelser, forståelser og udbytte af undervisningen, kan anvendes i forbindelse med arbejdet med de enkelte emner og temaer. Brugen af logbog er desuden med til at sikre overblikket af de enkelte forløb samt inddragelsen af de centrale kundskabs- og færdighedsområder og kronologien.

Efter afslutningen af et forløb kan læreren evaluere elevens udbytte på forskellig måde. Man skal være opmærksom på, at nogle evalueringsmetoder tester paratviden og andre forståelse.

Opmærksomheden skal også rettes mod, at der skelnes mellem elevens færdighed i at formulere sig og den faktiske faglige indsigt.

Ved karaktergivningen tages der hensyn til elevens

- kvalitative og kvantitative mundtlig deltagelse
- medarbejde og idérigdom i par-, gruppe- og projektarbejde
- evne til at analysere, vurdere og bedømme forskellige kilder
- evne til at fremlægge resultater og benytte forskellige metoder hertil
- evne til at benytte fagsproget
- evne til at sammenfatte en længere fagtekst
- evne til at ”læse” billeder
- evne til at fastholde resultater på forskellig måde
- skriftlige arbejder i forskellige former
- praktiske arbejder i forskellige former
- testresultater.

Fra 7. klasse tages der ved karaktergivning desuden hensyn til resultatet af mindst en skriftlig klasseprøve pr. halvår.

BILAG I

Uddrag af

VEDTÆGTER FOR DANSK SKOLEFORENING FOR SYDSLESVIG vedtaget af Fællesrådet den 27. maj 1997

§ 3

Foreningens formål

- (1) Foreningens opgave er at drive dansk pædagogisk virksomhed for det danske mindretal i Sydslesvig og for de med mindretallet samarbejdende frisere.
- (2) Foreningens opgave søges løst især ved hjælp af børnehaver, almendannende skoler samt gennem undervisning af voksne.
- (3) Foreningens virksomhed er en del af det danske folkeliv i Sydslesvig, og dens børnehaver og skoler tjener den danske befolkningsdel. Skolerne og børnehaverne skal føre eleverne og børnene ind i dansk sprog og kultur, og det er skolens sigte at fremme elevernes bevidsthed om samhørighed med den danske befolkningsdel i Sydslesvig og med det danske folk. Samtidig har skolen den opgave at dygtiggøre eleverne til at leve og virke i det tyske samfund.
- (4) Sproget i foreningen og i dens institutioner er dansk.
- (5) Skolesystemet organiseres og skolearbejdet tilrettelægges på en sådan måde, at skolerne som anerkendte skoler ("staatlich anerkannt") er berettiget til at give karakterer, gennemføre oprykningsbeslutninger og afholde eksamina efter de for tilsvarende offentlige skoler gældende bestemmelser med de samme kvalifikationer og retsvirkninger, som kan opnås i tilsvarende offentlige skoler i Slesvig-Holsten.